

edebiyat öğretmenliği yaptı. Dârülbedâyi Edebî Heyeti (1927-1928) ve İstanbul Şehir Meclisi üyesi (1930-1943) oldu. İki dönem Tokat'tan milletvekili seçildi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Enstitüsü'nde (1961-1962) ve Devlet Konservatuvarı'nda Türk tiyatrosu tarihi dersleri verdi. Radyolar Umum Müdürlüğü, Basın Yayın ve Turizm Bakanlığı Radyo Dairesi Müdürlüğü gibi görevlerde bulunurken İstanbul ve Ankara radyolarında "Yüzyıllar Boyunca Halk Şairleri", "Çağımızın Halk Şairleri", "Eski Şiirimizin Ustaları" üzerine yaptığı konuşmaları (1963-1964) daha sonra kitap halinde yayımlandı. Sevensil, TRT kurumunun ilk yönetim kurulu üyesi ve genel müdür müşaviri iken 13 Eylül 1970'te Ankara'da öldü.

Yazılarında Şefik Ragıp ve R. A. S. imzalarını da kullanan Refik Ahmet daha çok gazete yazarlığı, radyo konuşmaları, tiyatro üzerine eleştiri ve yazılarıyla tanınmıştır. Özellikle yerli ve yabancı kaynakları, gazete koleksiyonlarını tarayarak ortaya koyduğu Türk tiyatrosu tarihiyle ilgili yazıları ve eserleri bu konuda ilk önemli araştırmalar olmuş, daha sonra bu alanda çalışanlar için vazgeçilmez bir kaynak teşkil etmiştir. Kendi ifadesiyle idealizm ve realizmin terkipleri olan roman ve hikâyeleri yayımlandığında eleştirmenlerin ilgisini çekmişse de zamanla unutulmaya terk edilmiş, *İmralı*, *Ceylan Avı*, *Bir Mevsimlik Aşk*, *Herkes Yerine Dönsün*, *Maden Ocaklarında* adlı romanları tefrika halinde kalmıştır.

Eserleri. Roman: *Çıplaklar* (İstanbul 1936; *Goli Ljodi* adıyla Hırvatça'ya çevrilmiştir), *Açlık* (İstanbul 1937), *Perdenin Arkası* (İstanbul 1941). **Hikâye:** *Köyün Yolu* (İstanbul 1938). **İnceleme, Araştırma, Sohbet:** *İstanbul Nasıl Eğleniyordu?* (İstanbul 1927), *Bizim İstedığımız Edebiyat* (Ankara 1933), *Yakın Çağlarda Türk Tiyatrosu I-II* (İstanbul 1934), *Hüseyin Rahmi Gürpınar: Hayatı, Hatıraları, Eserleri, Münakaşaları ve Mektupları* (İstanbul 1944), *Sur l'ancienneté de l'art dramatique turc* (İstanbul 1949), *Sanat Yıllığı 1950* (İstanbul 1950), *Fatih Devrinde Âlimler, Sanatkârlar ve Kültür Hayatı* (İstanbul 1953), *Eski Türklerde Dram Sanatı* (Ankara 1959), *Opera Sanatı ile İlk Temaslarımız* (Ankara 1959), *Türk Tiyatrosu Tarihi III: Tanzimat Tiyatrosu* (İstanbul 1961), *Türk Tiyatrosu Tarihi IV: Saray Tiyatrosu* (İstanbul 1962), *Eski Şiirimizin Ustaları* (İstanbul 1964), *Yüzyıllar Boyunca Halk Şairleri* (İstanbul 1965), *Çağımızın Halk Şairleri* (İstanbul 1967), *Meşrutiyet Tiyatro-*

su (İstanbul 1968), *Her Gün Bir Ediple* (mülâkatlar, haz. Mustafa Armağan, İstanbul 2004). Bunların dışında 1926-1931 yıllarında yayımlanmış, daha sonra birkaç defa basılmış, ilk ve orta okullarla muallim mektepleri için yurt bilgisi ve kıraat kitapları, basılmamış radyo skeçleriyle Devlet Tiyatrosu'nda oynanmış (1953) *Sahnenin Dışındaki Oyun* adlı bir tiyatrosu vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Mehmet Behçet Yazar, *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı*, İstanbul 1938, s. 357-363; Hasan Âli Ediz, "50 Yıllık Arkadaşım ve Dostum Refik Ahmet Sevensil", *Yeni Edebiyat*, sy. 12, İstanbul 1970, s. 4-5; Sami N. Özerdim, "Tiyatro Tarihi ile Seçkinleşen Çok Yönlü Kültür Adamı: Refik Ahmet Sevensil", *Milliyet Sanat Dergisi*, sy. 149, İstanbul 1975, s. 16, 27; Sami Önal, "Sevensil, Refik Ahmet", *DBİst.A*, VI, 539-540; "Sevensil, Refik Ahmet", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, İstanbul 2001, II, 731-732.

M. ORHAN OKAY

SEVİM, Ali (1928-2013)

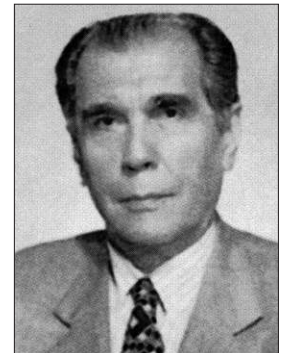
Selçuklu tarihçisi.

8 Ağustos 1928'de Adana'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini aynı şehirde tamamladı. 1951'de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Klasik Şark Dilleri Bölümü'nden mezun oldu. Lisans öğrenimi sırasında Mehmed Fuad Köprülü, Osman Turan, Adnan Sadık Erzi ve Mehmet Necati Lugal gibi seçkin tarihçilerin derslerine girerek Tarih Bölümü'nden de sertifika aldı. 1951-1954 yıllarında Türk Tarih Kurumu'nda uzman-musahhah olarak çalıştı. 1954'te Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'ne asistan tayin edildi. 1956-1959 arasında Hamburg Üniversitesi Ön Asya Tarih ve Kültür Enstitüsü'nde Türkçe dersleri verdi. 1958'de *Artukoğulları Tarihi* adlı teziyle doktor unvanını aldı. 1961-1962'de askerlik görevini Genelkurmay Başkanlığı Harp Dairesi'nde yaptı. 1964'te *Suriye'nin Selçuklular Tarafından Fethi* başlıklı çalışmasıyla doçentliğe yükseldi. 1968'de Dışişleri Bakanlığı'nca İran ve Pakistan'da konferanslar vermek üzere görevlendirildi. 1970'te Türk Tarih Kurumu muhabir üeliğine seçildi. Aynı yıl Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'ne profesör olarak tayin edildi. 1971-1973, 1980-1982 yıllarında Tarih Araştırmaları Enstitüsü müdürlüğü yaptı. 1973'te Türk Tarih Kurumu üyesi oldu. 1973-1974'te Hamburg, Köln ve Münih şehirlerinde ilmi araştırmalarda bulundu. 1978-1981 arasında Konya Selçuk Üniversitesi Fen-Ede-

biyat Fakültesi'nde misafir öğretim üyesi olarak ders verdi. 1983'te yeniden Türk Tarih Kurumu aslı üeliğine, yürütme kuruluna ve 1994'te şeref üeliğine seçildi. 1 Temmuz 1995'te yaş haddinden emekliye ayrıldı. 9 Mayıs 2013'te Ankara'da öldü.

Eserleri. Telif: *Suriye Selçukluları* (I-II, Ankara 1965-1985, daha sonra *Suriye ve Filistin Selçukluları Tarihi* adıyla yayımlanmıştır, Ankara 1983, 1987, 1989, 2000), *Malazgirt Meydan Savaşı* (Ankara 1971), *İslâm Aleminde Türkler* (Ankara 1976, Yaşar Yücel ile birlikte), *Genel Çizgileriyle Selçuklu-Ermeni İlişkileri* (Ankara 1983), *Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi, Başlangıçtan 1086 Sonuna Kadar* (Ankara 1988, 1993, 2000, 2014), *Türkiye Tarihi* (I-IV, Ankara 1989-1992, 1995, Yaşar Yücel ile birlikte), *Ünlü Selçuklu Komutanları: Afşin, Atsız, Artuk ve Aksungur* (Ankara 1990), *Anadolu Fatih Kutalmışoğlu Süleymanşah* (Ankara 1990), *Selçuklu Devletleri Tarihi: Siyaset, Teşkilât ve Kültür* (Ankara 1995, 2014, Erdoğan Merçil ile birlikte).

Neşir ve Tercüme: 1. Sibt İbnü'l-Cevzî, *Mir'âtü'z-zamân fi târihi'l-a'yân* (Selçuklular'la ilgili bölümlerin tercümesi) (Ankara 1968). **Önce Belgeler:** *Türk Tarih Belgeleri Dergisi*'nde (XVIII [Ankara 1998], sy. 22, s. 1-90; XIX [1998], sy. 23, s. 1-51; XX [1999], sy. 24, s. 1-75), ardından *Makaleler*'de (haz. E. Semih Yalçın – Süleyman Özbek, Ankara 2005, II, 3-435) yayımlanmış, daha sonra *Mir'âtü'z-zamân fi târihi'l-a'yân*'da *Selçuklular* adıyla kitap halinde basılmıştır (Ankara 2011). 2. Abû Bakr İbn al-Zakî, *Ravzatü'l-küttâb ve hadikatü'l-elbâb* (Ankara 1972). 3. İbnü'l-Adîm, *Bugyat at-Talab fi Târih Halab: Selçuklularla İlgili Hal Tercümeleleri* (Ankara 1976). 4. a.mlf., *Biyografilerle Selçuklular Tarihi* (*Buğyetü't-taleb*'den Selçuklular'la ilgili bazı biyografilerin tercümesi, Ankara 1982, 1989). 5. *İslâm Kaynaklarına Göre Malazgirt Savaşı* (Ankara 1971, 1989, Faruk Sümer ile birlikte).

Ali Sevim

6. Azîmî, *Azîmî Târîhi: (Selçuklular Dönemiyle İlgili Bölümler: H. 430-538)* (Ankara 1988). 7. İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam* (Selçuklular'la ilgili bölümlerin tercümesi). *Önce Belgeler: Türk Tarih Belgeleri Dergisi'*nde (XXVI [2005], sy. 30, s. 1-84), daha sonra *Makaleler'de* (II, 437-605) neşredilmiş, ardından *el-Muntazam fî târîhi'l-Ümem'de Selçuklular: (H. 430-485 / 1038-1092)* adıyla kitap olarak basılmıştır (Ankara 2014). 8. İbnü'l-Adîm, *Zübdetü'l-Haleb min Târîhi Haleb* (Selçuklular'la ilgili bölümlerin tercümesi). *Belgeler: Türk Tarih Belgeleri Dergisi'*nde (XXI [2000], sy. 25, s. 1-84) ve *Makaleler'de* (II, 607-776) neşredilmiş, ardından *Zübdetü'l-Haleb min Târîhi Haleb'de Selçuklular (H. 447-521 = 1055-1127)* adıyla kitap şeklinde basılmıştır (Ankara 2014).

Ali Sevim'in *Bellethen, Belgeler: Türk Tarih Belgeleri Dergisi ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi* gibi ilmî dergilerde makaleleri, *İslâm Ansiklopedisi (İA) ve Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'*nde (*DİA*) maddeleri yayımlanmıştır. Ayrıca Sevim'in makale, madde, tebliğ ve konferansları *Makaleler I-III* adlı kitapta toplanmıştır (Ankara 2005). Ali Sevim aynı zamanda şiir ve edebiyatla da meşgul olmuş, şiir kitapları yayımlamış, bazı şiirleri Alaeddin Yavaşca, Rüştü Eriç, Suphi İdrisoğlu, Faruk Şahin ve Tolga Bektaş tarafından bestelenmiştir. Bazı şiir kitapları: *Gecelerin Zambacı* (İzmir 1960), *Beyaz Gölgeleler* (Ankara 1994), *Hayal Gölleri* (Ankara 1997), *İlâhi Ezgiler* (Ankara 1998), *Bir Başka Hayal* (Ankara 2003), *Ruhumdan Akisler* (Ankara 2005).

BİBLİYOGRAFYA :

AÜ DTCF Personel Arşivi Prof. Dr. Ali Sevim Dosyası; Ali Sevim, *Makaleler* (haz. E. Semih Yalçın – Süleyman Özbek), Ankara 2005, neşredenin girişi, I, 1-6; Ali Birinci, *Osman Turan*, Ankara 2003, s. 21-22, 93, 101; Süleyman Özbek, "Prof. Dr. Ali Sevim'in Özgeçmişi", *TAD*, XVII/28 (1995), s. 315-320; Yusuf Turan Günaydın, "Selçuklu Tarihinde Bir Otoriteydi Ali Sevim", www.tyb.org.tr (26.06.2015).

İLHAN ERDEM

SEYDA, Muhammed Nurullah
(1949-1985)

Nakşibendî-Hâlidî şeyhi.

Cizre'de doğdu. Nakşibendî-Hâlidî şeyhi Muhammed Said Seyda'nın oğludur. Ailesi aslen Mardin'in Dargeçit ilçesinin Kureyşa köyündendir. Annesi Tayyibe Hanım, Ga-

Muhammed
Nurullah
Seyda

bar dağının zirvelerinde bulunan ve Güneydoğu bölgesinde yaptıkları medrese ve tekke hizmetlerinden dolayı "Basret şeyhleri" olarak tanınan aileden Şeyh Celâleddin Efendi'nin kızıdır. Muhammed Nurullah dinî ilimleri babasından, babasının talebesi Fahreddin Arnâsî (Yıldız) ve Abdurrahman Erzen gibi medrese hocalarından öğrendi. Nakşibendî-Hâlidî hilâfetini babasından, medrese icâzetini Fahreddin Arnâsî'den aldı. Babasının 1968'de vefatından sonra henüz yirmi yaşında iken Cizre'deki medrese ve tekkenin başına geçti. Kendisi de babası gibi kışları Cizre'de, yazları Serdahl (Bağlarbaşı) köyündeki medrese ve tekkede ilim ve irşad faaliyetlerine devam etti. Yaklaşık kırk kişiye medrese icâzeti, Suriyeli Seyyid Ma'rûf, İsmetullah Beşîrî, Muhammed Düzgün ve kendisinden sonra postnişin olan kardeşi Ömer Faruk Seyda'nın da aralarında bulunduğu dokuz kişiye hilâfet verdi. 12 Mayıs 1985 tarihinde Nusaybin-Kızıltepe yolunda geçirdiği trafik kazası sonucu öldü, mezarı Cizre'de babasının kabrinde de bulunduğu aile mezarlığındadır. 1980'li yılların ortalarına kadar kimsesizlerin barındığı, aşiretler arası sorunların çözüldüğü, kandil gecelerinde 5000 kişiye kadar varan kalabalıkların ziyaret ettiği Serdahl Medresesi ve Dergâhı bölgede meydana gelen olaylar yüzünden 1994'te boşaltıldı. Bugün medrese ve dergâh onarılarak faal hale getirilmeye çalışılmaktadır. Cizre'nin Kale mahallesinde bulunan Şeyh Seyda Camii ve Dergâhı ise halen bölge halkının büyük saygı duyduğu bir ilim ve irfan merkezi olarak devam etmektedir.

Eserleri. 1. *Esrârü't-taşavvuf* (trc. İbrahim Öztürk, *Tasavvufun Sırları*, Bursa, ts.). 2. *Büzûr ve Haqâ'ik* (İstanbul 1989, trc. Abdullah Yücel, *Çekirdekler ve Gerçekler*, Bursa, ts.). 3. *Cem'ü'l-cevâmîf* (Kamışlı 1389). Fıkıh, tefsir ve hadis usulüne dairdir. 4. *Hulâsâtü't-Telhîş* (1388). Meânî ve bed'î ilmi hakkındadır. 5. *Tanînü't-Tabî'a* (trc. Abdurrahman Erzen, *Tabiat Çınlıyor*,

Bursa, ts.). 6. *Risâle-i Kalle Delle*. Şiirlerinden seçmeleri ihtiva eder. 7. *Hızbü't-tecelliyyât* (Kamışlı 1389). Âdâb ve evrâd-ı tarikatla bazı sûflerin salavatına dairdir.

BİBLİYOGRAFYA :

Muhammed Nurullah Seyda, *Tasavvufun Sırları* (trc. İbrahim Öztürk), Bursa, ts. (Elvan Ajans), s. 172-183; Muhammed Şefik ez-Zibârî, *el-Ahvâlü'd-dürriyye ve'l-ahbârü'l-miskiyye fi's-silsiletî'z-Zibâriyye*, Musul 1935, s. 77-91; Mehmet Çağlayan, *Şark Ulemâsı*, İstanbul 1996, s. 228-229; Muhammed Göksu, "Muhammed Nurullah Seydâ el-Cezerî (1949-1985)'nin Hayatı, Şahsiyeti ve Tasavvuf Anlayışı", *Uluslararası Şirnak ve Çevresi Sempozyumu (14-16 Mayıs 2010), Sempozyum Bildirileri* (ed. M. Nesim Doru), Ankara 2010, s. 647-661; Yunus Cengiz, "Muhammed Nurullah Seydâ'nın Doğa Okuması: Tanînu't-Tabî'a Eseri Üzerine", *Bilim Düşünce ve Sanatta Cizre* (ed. M. Nesim Doru), İstanbul 2012, s. 271-278; İbrahim Baz, "Güneydoğu'da Bir İrfan Merkezi: Serdahl Tekkesi ve Külliyesi", *Şirnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, II/2, Şirnak 2011, s. 15-36; a.mlf., "Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî'nin Halifelerinden Şeyh Hâlid-i Cezerî ve Basret Dergâhı", *Tasavvuf*, XIV/32, Ankara 2013, s. 139-167; Abdurrahman Adak, "Seyda, Muhammed Said", *DİA*, XXXVII, 21.

İBRAHİM BAZ

SEYYİD MUHAMMED TAKİ

(bk. MÜDERRİS-i RAZAVÎ).

SEYYİD SÂBIK

(السيد سابق)

(1915-2000)

Fıkhu's-sünne adlı eseriyle tanınan Mısırlı âlim.

Ocak 1915'te Menüfiye vilâyetinde Bâcûr'a bağlı İstinhâ köyünde doğdu. Küçük yaşta Kur'an-ı Kerim'i ezberledi. Orta öğrenimden itibaren bütün tahsilini Ezher'de yaptı, 1947'de âlimiyye diploması olarak mezun oldu. Ezher'e bağlı lise seviyesindeki enstitülerde öğretmenlik yaptı. Daha sonra Ezher ve Amr b. Âs camilerinde vaaz ve irşadla görevlendirildi. Yazı hayatına haftalık *el-İhvânü'l-muslimûn* dergisinde (1933-1938, ilk dönemi) "eş-Şafhatü'l-fıkhiyye" başlığı altında San'ânî'nin *Sübülü's-selâm*, Şevkânî'nin *Neylü'l-evâtâr*, İbn Kayyim el-Cevziyye'nin *Zâdü'l-me'âd*, Mahmûd Hattâb es-Süb-kî'nin *ed-Dînü'l-hâliş* gibi eserleriyle diğer bazı fıkıh kaynaklarını esas alarak tahâret ahkâmına dair kısa makaleler yazarak başladı. Ardından *el-Mebâhişü'l-kazâ'iyye* ve *ed-Da'Ve* dergilerinde